

The devil made me do it... Or did he?

Een theologisch collage van "Off the Record" uit de Netflix serie *Lucifer*

MAARTJE GROENEWEG

STUDENTNUMMER: U196872

CURSUS NAAM EN CODE: BACHELOR THESIS
U30020-B-9

NAAM BEGELEIDER: DR. F.G. BOSMAN

NAAM BEOORDELAAR: PROF. DR. A.L.H.M. VAN WIERINGEN

CURSUSJAAR: 2022-2023

DATUM INLEVERING: 11 AUGUSTUS 2023

TILBURG SCHOOL OF THEOLOGY (TIU)

INHOUDSOPGAVE

Introductie	3
1. Inleiding	3
2. Lucifer	6
3. Theologisch collage van “Off the record”	10
4. Conclusies	17
Literatuurlijst	20

INTRODUCTIE

Na een feestje laat in de avond gaan de liftdeuren van Lucifers penthouse open, op de achtergrond klinkt onheilspellende muziek en in de deur verschijnt het silhouet van zijn rivaal Reese met een dolk in zijn hand. Reese is razend, hij stapt uit de lift en stormt op Lucifer af. Hij bedreigt Lucifer en beschuldigt hem ervan dat Lucifer hem verleidt heeft een onschuldig meisje te vermoorden en dat daardoor zijn leven geruïneerd is.

Lucifer reageert geërgerd en lacht hem spottend uit: “What is it with you humans? Always blaming me. I never make any of you do anything.”¹ Reese slaat dit van de hand, stapt dichterbij en vervolgt zijn aantijging: “You trick us into sin, [and] damnation.”

Om tot de opdringende Reese door te dringen ontvouwt de duivel een verhaal dat hij nog nooit aan een levend persoon verteld heeft:

I take no part in who goes to hell. You humans, you send yourselves, driven down by your own guilt, forcing yourselves to relive your sins over and over and the best part? The doors aren't locked, you could leave at any time. It says something that no one ever does, doesn't it? I am responsible for a lot of things, Reese, but not your soul. Not your actions and not [for] whoever killed that poor girl downstairs.

Tijdens zijn monoloog drijft Lucifer Reese tegen de muur, terwijl deze hem het mes tegen de borst zet. Reese sputtert nog tegen dat Lucifer wel verantwoordelijk moet zijn, maar terwijl hij dit zegt vertrekt zijn gezicht; hij lijkt het zelf niet meer te geloven. Het besef dringt tot hem door: als de duivel niet aansprakelijk is voor mijn handelingen, dan ben ik het zelf, dan ben ik schuldig aan de dood van het meisje.

Reese is sprakeloos van dit inzicht en laat geschokt het mes op de grond vallen.

1. INLEIDING

Deze scene is afkomstig van de Netflix serie *Lucifer*² oorspronkelijk uitgezonden door FOX. De serie is uitgezonden van 2016 tot 2021 en is ontwikkeld door Tom Kapinos. *Lucifer* is gebaseerd op de gelijknamige stripboekenserie van de DC Comics, gemaakt door Neil Gaiman, Sam Kieth en Mike Dringenberg.³ *Lucifer* is

---

¹ Citaten zijn overgenomen van de Engelse ondertiteling. *Lucifer*, season 3, episode 7, “Off the Record”, directed by Eduardo Sánchez, aired November 13, 2017, FOX (Netflix).

² Om een onderscheid te maken tussen *Lucifer* de serie en Lucifer het personage, staat de eerstgenoemde altijd schuingedrukt.

³ IMDB, “Lucifer”, geraadpleegd op 4 augustus 2022, <https://www.imdb.com/title/tt4052886/>.

bijzonder populair: in de maand nadat het laatste seizoen uitkwam is er totaal 125 miljoen uur naar de serie gekeken.⁴

De serie is primair een misdaad serie waardoor heen het verhaal van Lucifer Morningstar zich ontvouwt: de duivel die de hel beu is en op vakantie gaat in *the city of angels*, Los Angeles. Lucifer is eigenaar van de nachtclub Lux – Latijn voor licht –. Als hij getuige is van een moord bij Lux, raakt Lucifer geïntregerd door het rechtssysteem en het vooruitzicht van mensen straffen die dat verdienen. Daarom wordt hij consultant van detective Chloe Decker bij de LAPD, waar hij regelmatig zijn bovennatuurlijke krachten gebruikt om aanwijzingen of bekentenissen uit te lokken.

De anekdote uit de aflevering “Off the Record” in de introductie laat zien dat er allerlei theologische denkbeelden in *Lucifer* verborgen zijn. Eigenlijk wordt dit al zichtbaar in de openingswoorden van de tv-serie: “In the beginning... The angel Lucifer was cast out of Heaven and condemned to rule Hell for all eternity. Until he decided to take a vacation...”⁵ De uitdrukking “in the beginning” is een expliciete verwijzing naar de openingswoorden van de Bijbel in Genesis 1,1 en illustreert een van de manieren waarop de kijker door de serie heen impliciet en expliciet wordt geconfronteerd met joods-christelijke theologische noties.⁶ De afleveringen van *Lucifer* vormen op die manier een collage van christelijke theologie. Vanuit theologisch perspectief zijn deze overlappingsen van populaire cultuur en theologie zeer interessant om te onderzoeken. De centrale vraag van deze bijdrage is dan ook: wat is het theologische collage van de aflevering “Off the record” uit de Netflix serie *Lucifer*, met name rond het oordeel na de dood.

1.1. METHODE

Om de theologie van *Lucifer* te kunnen onderzoeken gebruik ik de methode van de communicatie gerichte analyse (COA) ontwikkeld door Archibald van Wieringen en uitgewerkt door Van Wieringen en Frank Bosman.⁷ De COA maakt een scherp onderscheid tussen de communicatie in de tekstuele wereld, en de communicatie in de tekst-externe wereld. Bij een tv-serie is er eveneens sprake van communicatie binnen en buiten de tekstuele wereld, daarom kan *Lucifer* ook op

---

⁴ Flixpatrol, “Lucifer Hours Viewed”, geraadpleegd 4 augustus 2022, <https://flixpatrol.com/title/lucifer/hours-viewed/>.

⁵ *Lucifer*, season 1, episode 1, “Pilot”, directed by Len Wiseman, aired January 25, 2016, FOX (Netflix).

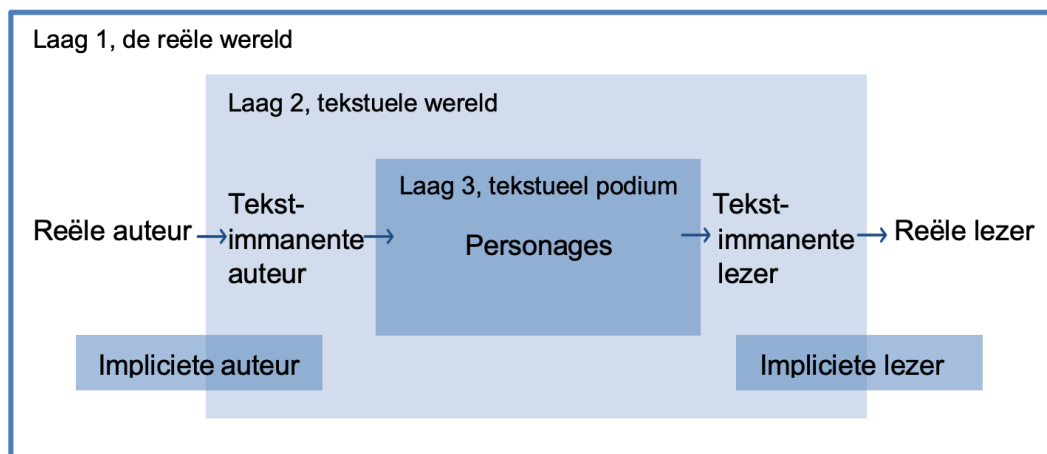
⁶ Dit zijn niet enkel christelijke onderwerpen, het kan ook vanuit joodse of islamitische theologie bekeken worden. In het huidig kader focus ik mij tot het christendom.

⁷ Archibald L.H.M. van Wieringen, “Methodological Developments in Biblical Exegesis: Author – Text – Reader”, *Наукoві записки УКУ: Богослов’я*, 7, (2020): 27-46, <https://doi.org/10.47632/2075-4817-2020-7-27-46>.

Frank G. Bosman, “There is no order in which God calls us: The Depection of Christianity and Christians in the Netflix Series SQUID GAME”, *Journal of Religion Film and Media* 8/1 (2022): 104-128, <https://doi.org/10.25364/05.8:2022.1.6>.

deze wijze worden geanalyseerd.⁸ De COA wordt in deze thesis niet gebruikt voor een intertekstuele analyse met een andere tekst, maar voor een analyse van *Lucifer* met het theologisch-historisch paradigma van het christendom.

Binnen deze methode worden verschillende lagen van communicatie in een tekst onderscheiden. De eerste laag is de wereld buiten de tekst om, van de reële auteur naar de reële lezer, van de makers van *Lucifer* naar de kijkers op de bank. De tweede laag is de tekstuele wereld, met daarbinnen een (on)gedefinieerde, alwetende, immanente auteur die het verhaal vertelt aan een eveneens (on)gedefinieerde immanente lezer. In het geval van *Lucifer* gaat het om twee ongedefinieerde instanties. De derde laag is het tekstuele podium: de personages op het 'toneel' die verbaal en non-verbaal met elkaar communiceren. Dus in het geval van deze casus gaat het om Lucifer en Reese die met elkaar in gesprek zijn. Om een verbinding te maken met de lagen van communicatie tussen tekstuele wereld en de wereld buiten de tekst, dus tussen de reële auteur en de tekst-immanente auteur en eveneens tussen de tekst-immanente lezer en de reële lezer, worden de impliciete auteur en de impliciete lezer onderscheiden. Om het visueel te maken is figuur 1 overgenomen uit "There is no order in which God calls us":⁹

Figuur 1: Visueel overzicht van de communicatie gerichte analyse.

De doelstelling van de COA is om de tekst-immanente lezer zo goed mogelijk te begrijpen in diens conceptie van het verhaal zoals de tekst immanente-auteur het

⁸ Frank G. Bosman, "The Word Has Become Game: Researching Religion in Digital Games", *Online - Heidelberg Journal of Religions on the Internet*, 11 (2016): 31, geraadpleegd op 8 augustus 2022, <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/the-word-has-become-game-researching-religion-in-digital-games>.

⁹ Bosman, "There is no order in which God calls us", 107.

weergeeft.¹⁰ Daarvoor zit ik op het niveau van de impliciete auteur. Het gaat over de theologie van de tekstuele wereld van *Lucifer*.

1.2. ROUTEKAART

Om systematisch na te denken over de theologie van *Lucifer* zet ik de volgende stappen: In het tweede hoofdstuk staat een inleiding in de hele serie *Lucifer* met een weergave van de gekozen casus. In hoofdstuk drie volgt de analyse van verschillende theologische noties in *Lucifer*: met een korte inleiding op de theologische begrippen zoals die in de christelijk- theologische traditie worden gebruikt. In hoofdstuk vier volgen enkele conclusies en verdere vragen.

2. LUCIFER

2.1. TECHNISCHE INFORMATIE SERIE

De tv-serie liep voor drie seizoenen vanaf 2016 tot televisienetwerk FOX haar stopzette in 2018. Netflix heeft *Lucifer* in 2019 opgepakt en nog drie seizoenen geproduceerd tot aan de finale in 2021. *Lucifer* is ontstaan uit het stripboek *The Sandman* van DC Vertigo maar wordt niet beschouwd als een filmadaptatie van de stripserie zoals bij andere superhelden zoals *Batman* of *The Flash* wel het geval is.¹¹ Het genre van *Lucifer* is zeer origineel omdat het zich tussen twee genres in bevindt, waarbij de eerste seizoenen zich meer op de misdaad toelagen en de latere meer op *fantasy*.

Critici waren zeer sceptisch toen *Lucifer* voor het eerst werd uitgezonden. Op Rotten Tomatoes scoorde het eerste seizoen 49% (in het Nederlandse systeem een 4.9) en op Metacritic staan ze nog steeds op 49%.¹² Wellicht moesten de critici even wennen aan de ironie van de serie, want de latere seizoenen scoren zeer hoog voor een totaal van 88%. De populariteit van de serie is met name te zien bij de toewijding van fans zelf. Het is aan de fans, en hun *social media* campagne te danken dat Netflix de serie heeft overgenomen. Sinds het van de buis is, is de populariteit niet afgenomen: er is nog steeds vraag naar nieuwe seizoenen en er wordt gespeculeerd over een *spin off*.¹³

---

¹⁰ *Ibid.* Voor verdere uitleg van de methode zie ook: Frank G. Bosman, “The Communication-Oriented Analysis - The Basics”, 11 mei 2022, proefcollege, 6:20, <https://youtu.be/v4H9EiJ8LVc>.

¹¹ Screenrant, “Lucifer's New Hell Rules May Have Created A Season 2 Plot Hole”, geraadpleegd op 14 juli 2022, <https://screenrant.com/lucifer-season-5-hell-rules-plot-hole-loop/>.

¹² Rotten Tomatoes, “Lucifer (2016 – 2021)”, geraadpleegd op 22 juli 2023, <https://www.rottentomatoes.com/tv/lucifer>.

En Metacritic, “Lucifer”, geraadpleegd op 22 juli 2023, <https://www.metacritic.com/tv/lucifer>.

¹³ What's on Netflix, “‘Lucifer’ Movie: Why Fans Are Campaigning For a Third Revival at Netflix”, geraadpleegd 4 augustus 2022, <https://www.whats-on-netflix.com/news/lucifer-movie-why-fans-still-campaign-for-third-revival-at-netflix/>.

2.2. OVERZICHT LUCIFER

Lucifer Morningstar (Tom Ellis) is het hoofdpersonage van de serie.¹⁴ Volgens het verhaal was hij voorheen de aartsengel Samael, tot hij in de hemel een rebellie is opgestart tegen God, zijn vader. De opstand mislukte en God verbande Lucifer naar de hel om daar opzichter te worden. Aan het begin van de serie is Lucifer het beu om het spelletje van zijn vader mee te spelen en over de hel te heersen, daarom gaat hij naar de aarde op vakantie. In Los Angeles is hij eigenaar van de nachtclub Lux, daar ontmoet hij detective Chloe Decker (Lauren German) als ze beiden betrokken zijn bij een moordzaak.

Over het algemeen ziet Lucifer eruit als een gewone man, maar hij kan ervoor kiezen om zijn 'echte' duivelse gezicht te laten zien. Tijdens zijn werk gebruikt hij regelmatig dit gezicht om een bekentenis af te dwingen uit een vermeend dader te halen. Hij heeft net als de andere engelen bovennatuurlijke krachten, zo is hij onsterfelijk, hij is veel sterker dan stervelingen en hij heeft vleugels. De unieke kracht van Lucifer, zijn *mojo*, is dat hij door middel van oogcontact de diepste verlangens bij mensen kan ontwaren. Chloe Decker vormt een uitzondering voor Lucifer, hij heeft geen idee waar het door komt, maar ze is immuun voor zijn *mojo* en met haar in de buurt is hij wel sterfelijk. Een andere eigenschap van Lucifer is dat hij nooit liegt. Hij vertelt bijvoorbeeld graag aan mensen dat hij de duivel is, juist omdat mensen hem niet geloven. Verder is hij een trotse en ijdele man: als iemand hem neerschiet wordt hij vooral boos omdat zijn overhemd kapot is. Maar deze eigenschappen vormen een masker voor een onzeker persoon die zich vooral onbegrepen voelt. Daarom volgt hij therapie bij dr. Linda Martin (Rachael Harris).

2.3. ACHTERGROND INFORMATIE EPISODE

"Off the Record", de zevende aflevering van het derde seizoen, is uitgekomen op 13 november 2017.¹⁵ Daarmee is de episode nog geproduceerd onder de vlag van Fox Network. Het is een *stand alone* die eigenlijk voor het tweede seizoen was gepland. Het is geregisseerd door Eduardo Sánchez en geschreven door Jen Graham Imada, Chris Rafferty en Mike Costa. De meeste vaste characters komen in deze aflevering maar kort langs, omdat het verhaal met name draait om het gastpersonage Reese Getty gespeeld door Patrick Fabian.¹⁶

Deze aflevering wordt door critici verschillend ontvangen juist omdat het als losstaande aflevering dient om het seizoen te vullen en niet bijdraagt aan het

---

¹⁴ Voor dit onderzoek zijn de andere personages minder relevant, daarom worden ze in dit samenvattende overzicht achterwege gelaten.

¹⁵ Lucifer Wiki, "Off the Record", geraadpleegd op 13 juli 2022, https://lucifer.fandom.com/wiki/Off_the_Record.

¹⁶ Voor verdere achtergrond informatie over de aflevering zie *ibid*.

lopende verhaal van de serie zelf.¹⁷ Daarbij wordt er gezegd dat de serie gedragen wordt door de chemie tussen Chloe en Lucifer en dat het Patrick Fabian niet lukt om dat stokje over te nemen. Andere reviews zijn lovend over de aflevering omdat het onderbelichte personage dr. Linda Martin de spotlight krijgt met haar achtergrondverhaal.¹⁸ Het karakter van Reese wordt ook positief ontvangen omdat hij relateerbaar is in zijn ontkennen en afschuiven van schuldgevoel.¹⁹ Hiermee draagt hij: “a wickedly clever episode that's destined to be remembered as one of the show's best when the final trumpet sounds”.²⁰ Hoewel de meningen dus verdeeld zijn, zijn ze eenduidig in het loven van het *thought-provoking* einde.

2.4. SAMENVATTING AFLEVERING

Het verhaal van deze aflevering is anders dan andere, zoals gezegd, is deze aflevering een op zichzelf staand verhaal. De routine van Lucifer die samen met Chloe een misdaad oplost terwijl de rode draad van het seizoen zich afspeelt wordt hier doorbroken. Het verhaal speelt zich nu af vanuit het perspectief van Reese Getty, een onbekend personage voor de vaste kijker.

Binnen de aflevering zelf lopen er meerdere verhalen door elkaar heen die pas aan het einde bij elkaar komen. Het primaire verhaal is dat van de journalist, Reese Getty die de relatie met zijn vrouw wil herstellen. Het tweede verhaal is ook van Reese, hij wil wraak nemen op de man die met zijn vrouw naar bed gaat, daartoe wil hij een artikel schrijven om hem als oplichter te onthullen. Het derde verhaal speelt zich meer op de achtergrond af en gaat over Chloe en Lucifer die een seriemoordenaar opsporen.

In een ziekenhuis ontwaakt een man uit zijn coma. De verpleegkundige verwelkomt Reese Getty terug in het land van de levenden. Hij vraagt of zijn vrouw op bezoek is geweest en na een negatief antwoord vertelt hij dat ze al huwelijksproblemen hadden en hij is blij een tweede kans te krijgen. Reese gaat naar zijn vrouw met een bos bloemen om het goed te maken. Daar aangekomen blijkt dat zij vreemd gaat met Lucifer. Reese drinkt zijn verdriet weg in Lux waar hij met Lucifer aan de praat raakt. Reese vertelt Lucifer dat zijn vrouw vreemd gaat. Lucifer, niet wetend dat het over hem gaat, zegt dat Reese wraak moet nemen op de man in kwestie. Reese, die zijn vuist balt, zegt dat hij inderdaad een dreun

---

¹⁷ Den of Geek, “Lucifer Season 3 Episode 7 Review: Off the Record”, geraadpleegd 15 juli 2022, <https://www.denofgeek.com/tv/lucifer-season-3-episode-7-review-off-the-record/>.

¹⁸ Flickering Myth, “Lucifer Season 3 Episode 7 Review – ‘Off the Record’”, geraadpleegd 16 juli 2022, <https://www.flickeringmyth.com/2017/11/lucifer-season-3-episode-7-review-off-the-record/>.

¹⁹ Fangs for the Fantasy, “Lucifer, Season 3, Episode 7: Off the Record”, geraadpleegd op 16 juli 2022, <http://www.fangsforthefantasy.com/2017/11/lucifer-season-3-episode-7-off-record.html>.

²⁰ Entertainment Weekly, “Lucifer recap: 'Off the Record'”, geraadpleegd 22 juli 2023, <https://ew.com/recap/lucifer-season-3-episode-7/>.

verdient. Lucifer vindt dat hij veel meer verdient, en overtuigt Reese dat hij het leven van die man moet vernielen.

Reese pakt dit idee op en besluit een artikel te schrijven waarin hij de louche nachtclubeigenaar wil ontmaskeren als oplichter. Reese observeert Lucifer en Chloe tijdens hun onderzoek naar een seriemoordenaar, zogenaamd om een artikel over hun samenwerking te schrijven. Lucifer, met zijn zelfingenomenheid, trekt de intenties van Reese niet in twijfel. Reese helpt ze nog een handje door achter het motief van de moordenaar te komen.

Tijdens zijn klopjacht kan Reese niets negatiefs ontdekken over Lucifer totdat de laatste tijdens een verhooring zijn duivel-gezicht laat zien aan de verdachte, en per ongeluk ook aan Reese. Reese spoedt zich naar het huis van zijn vrouw, dit blijkt dr. Linda Martin te zijn, om te vertellen dat ze met de echte duivel naar bed gaat. Linda reageert boos dat het hem niets aangaat en draagt hem op om nu eindelijk de scheidingspapieren te ondertekenen. Reese zet vastberaden zijn handtekening terwijl hij instemt met Linda's oproep dat hij zijn leven moet beteren en vertrekt.

Tijdens een flash forward zie je dat Reese een jaar lang geobserveerd opgaat in zijn onderzoek om aan te tonen dat Lucifer de duivel is, met bewijsmateriaal hoopt hij Linda toch terug te kunnen winnen. Na een jaar benaderen Lucifer en Chloe Reese in zijn kantoor, ze denken dat hij kan helpen om de zaak op te lossen waarbij hij hen eerder had geobserveerd. Lucifer aanschouwt de onverzorgde Reese, gokt correct dat Reese nog geen wraak heeft genomen en zegt dat hij groter moet denken in de wraak op de man die met zijn vrouw naar bed gaat: 'it's very therapeutic'. Die opmerking doet Lucifer eraan denken dat hij laat is voor zijn eigen therapie afspraak.

Reese stormt binnen tijdens de therapie sessie van Lucifer en Linda om te bewijzen dat Lucifer de duivel is. Linda verontschuldigt zich tegenover Lucifer voor haar ex-man. Op het moment dat Lucifer de relatie tussen Reese en Linda doorheeft, schiet Reese hem neer. Lucifer reageert verontwaardigd dat zijn pak verziekt is. Reese toont Linda dat ze nu wel moet geloven dat Lucifer werkelijk de duivel is. Linda, die daar tijdens de flashforward al achter kwam, reageert nu toegenegen: "Is this what you were trying to tell me all those months ago? (...) I'm so sorry, I didn't realize what you were going through, I didn't know the truth." Reese slaat haar excuses van de hand, hij is boos dat ze nog steeds met Lucifer, met het geïncarneerde kwaad, omgaat. Linda probeert tevergeefs hem te kalmeren en verdedigt Lucifer omdat hij een goed mens is.

Boos, dat hij een jaar onderzoek heeft gedaan terwijl Linda het al maanden wist, vernielt Reese zijn onderzoek. Tijdens de vernieling realiseert hij dat Lucifer wel sterfelijk is met Chloe in de buurt. Reese benadert Alvin Kapinsky (John Billingsley) de nieuwe hoofdverdachte van de moordzaak, wetende wat zijn motief is, legt uit dat hij een enorme oplichter heeft ontmoet maar dat het niet lukt om hem te ontmaskeren en impliceert dat iemand daar wat aan zou moeten doen.

Onder het mom van een interview spreekt Reese die avond af met Chloe in Lux. Tijdens hun gesprek wordt er op de achtergrond iets in het drankje van Lucifer gedaan. Maar als Lucifer hem helpt aan een mooie vrouw bedenkt Alvin zich en wisselt de glazen om. Per ongeluk drinkt de mooie vrouw uit het vergiftigde glas en valt dood neer. Reese, giftig van woede, stormt het penthouse binnen waar Lucifer bij staat te komen met een borrel. Zo begint de scene van de introductie, waar Lucifer uitlegt hoe mensen in de hel terecht komen.

Reese beseft zich na dit gesprek dat hij maar één ding wil, vereniging met Linda, en laat het idee van wraak los. Hij vraagt Lucifer hoe het kan dat ze hem heeft vergeven. Lucifer zegt dat hij enkel zijn ware zelf heeft laten zien en dat Linda misschien juist daarom om hem geeft.

Op het kantoor van Linda geeft Reese toe dat hij fouten heeft gemaakt. Linda waardeert dat hij zijn verantwoording neemt maar wil geen relatie meer met hem. Reese is verward dat ze Lucifer wel kan vergeven maar hem niet. Wanhopig om haar te overtuigen biecht hij al zijn schulden op, inclusief de onopzettelijke dood van het meisje. Overstuur wil Linda de politie bellen maar in een worsteling om de telefoon te pakken duwt hij Linda omver en raakt ze gewond. Vol spijt zegt Reese dat ze Chloe moet bellen, hij zal op zijn kantoor wachten om zichzelf aan de LAPD over te geven.

Op zijn kantoor neemt Reese een slok wodka en schrikt als Alvin achter hem begint te praten. Alvin verwijt Reese dat hij een oplichter is die het verdient om de volgende te zijn en dat Lucifer onschuldig is. Reese begrijpt dat hij vergiftigd is maar begint te lachen, hij weet dat Alvin gevangen zit. Op dat moment klinken sirenes en stormt Chloe naar binnen, ze arresteert Alvin en belt een ambulance voor Reese. Lucifer hurkt neer over Reese en zegt dat hij maar een klein slokje op heeft, insinuerend dat hij het waarschijnlijk zal overleven. Reese is hoopvol dat het goed zal komen met Linda omdat hij zijn leven heeft gebeterd, dan sluit hij zijn ogen en wordt het beeld zwart.

Het volgende moment ontwaakt Reese in het ziekenhuis. Hij wordt verwelkomd in het land van de levenden. Hij vraagt de verpleegkundige of zijn vrouw langs is geweest. Ze vertelt dat er niemand op bezoek is geweest. Hij reageert begripvol, ze hadden al een tijd huwelijksproblemen, maar hij is blij dat hij een tweede kans krijgt.

Terwijl de aftiteling begint, wordt het beeld uitgezoomd, door de ziekenhuisdeur heen wordt langzaam het grimmige landschap van de hel zichtbaar.

3. THEOLOGISCH COLLAGE VAN "OFF THE RECORD"

De analyse bestaat uit drie delen, waarin aan elkaar gerelateerde theologische noties worden doorlopen. Per onderdeel wordt eerst uitgelegd waarom ze gekozen zijn. Per theologische notie is er vervolgens eerst een korte uitleg over hoe men er binnen het christendom over denkt. Daarna wordt het onderwerp gespiegeld aan

de tv-serie. Per onderwerp volgen korte conclusies die in hoofdstuk 4 met elkaar verbonden worden.

3.1. OORDEEL NA DE DOOD

Uit het citaat “You humans, you send yourselves [to hell] driven down by your own guilt”, in de introductie blijkt dat *Lucifer* sterk afwijkt van de klassieke notie over het oordeel na de dood. Het is voor het eerst dat *Lucifer* uitlegt hoe het oordeel in elkaar zit en door het grote contrast met de klassieke theologie is het een goed beginpunt voor de theologische collage die *Lucifer* kenmerkt.

Het oordeel na de dood is tweeledig, aan de ene kant is er de persoon die het oordeel ontvangt en aan de andere kant is er degene die het oordeel uitspreekt. Met betrekking tot de recipiënt van het oordeel vertoont *Lucifer* overeenkomsten met het christendom, maar bij de oordelaar zit een groot verschil. Dus ze worden los van elkaar weergegeven.

Als eerste de kant van de veroordeelde. Binnen de traditionele theologie maakt men een onderscheid tussen het bijzondere oordeel, namelijk het oordeel dat iedere individu direct na de dood staat te wachten, en het algemene of laatste oordeel, namelijk de dag des oordeels waarop Christus terug zal keren om over de levenden en de doden te oordelen.²¹ Beide oordelen, zowel het bijzonder als het algemeen oordeel betreffen het (gestorven) individu.

In “Off the record” gaat het om Reese die het oordeel ontvangt. Ook in de rest van de serie gaat het altijd over individuele mensen en hun lot na de dood. De serie concentreert zich daarmee op wat klassiek dus het bijzondere oordeel wordt genoemd; sterker nog, in de hele serie wordt er nooit iets gezegd over het laatste oordeel. Het christendom zegt dat Jezus terug zal komen op de dag des oordeels, maar *Lucifer* heeft geen expliciet Jezus-personage en bijgevolg dus ook geen dag des oordeels.

Als tweede de kant van de oordelaar. *Lucifer* zegt dat hij zelf niets met het oordeel zelf te maken heeft. Hij ergert zich eraan dat mensen hem altijd de schuld geven van hun (kwade) handelingen. *Lucifer* reageert hier op de populaire uitspraak “the devil made me do it”. In feite haalt *Lucifer* haalt hier twee theologische zaken door elkaar, namelijk de oordelaar, dat wil zeggen degene die bepaalt waar een individu na zijn dood naartoe gaat (hemel, vagevuur, hel), en de verantwoordelijke, dat wil zeggen degene die verantwoordelijk is voor het plegen van de zonden. De verantwoordelijke is gerelateerd aan de vrije wil, wat ik in paragraaf 3.2. zal bespreken. Wat de oordelaar betreft zijn er drie opties te doorlopen: God, de duivel of de mens.

Het christendom is zeer concreet in zijn belijdenis waar staat dat Jezus Christus, de Zoon Gods, zal komen om de levenden en de doden te oordelen.²² Maar zoals

---

²¹ J.H. Wright, “Judgement, Divine (in Theology)”, in *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 8 (Detroit: Gale, 2003), 30-41.

²² *Ibid.*

gezegd is er geen Jezus-personage in de serie. Wanneer een god-personage in het vijfde seizoen zijn intrede doet in de serie, blijkt dat hij geen uitspraak doet over het lot van mensen na hun dood.²³

Een tweede optie zou kunnen zijn dat de duivel het oordeel velst. Hoewel er theologisch heel verschillend wordt nagedacht over de duivel, is er geen theologie die zegt dat hij mensen naar de hel stuurt.²⁴ Lucifer sluit hierbij aan als hij zegt: "I take no part in who goes to hell."

In het eerstgenoemde citaat is te zien dat *Lucifer* kiest voor de derde optie door te zeggen dat het geweten van de individu bepalend is voor de afloop: "...driven down by your own guilt". Hiermee wijkt de tv-serie dus sterk af van de klassieke theologie die zegt dat God oordeelt. Daarentegen is er, in zowel de christelijke theologie als in de serie, niemand die zegt dat de duivel mensen naar de hel stuurt.

Lucifer maakt van de oordelaar en de verantwoordelijke één *agent*, het individu, waardoor Lucifer, onterecht, tegen het beeld vecht dat hij die ene *agent* is: Lucifer heeft gelijk als hij zegt dat hij niet degene is die mensen naar de hel stuurt, maar dat betekent niet dat hij er geen invloed op heeft.

3.2. PREDESTINATIE EN VRIJE WIL

Als Reese uit de lift stapt, in de scene die ik als introductie van mijn thesis heb gebruikt, zegt hij boos tegen Lucifer: "You. This is all your fault. You ruined my life. You drove me to do things I never would've done." Dit is niet de eerste keer dat Lucifer de schuld krijgt en hij is het zat dat mensen zelf geen verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag. In plaats daarvan gebruiken ze, al dan niet bewust, het excuus dat hun gedrag niet vrij gekozen is, wat hun verantwoordelijkheid reduceert. Daarom is het belangrijk om de theologische collage aan te vullen met een analyse over hoe *Lucifer* omgaat met de noties van vrije wil en predestinatie.

De begrippen vrije wil en predestinatie zijn twee uitersten op de vraag naar de verhouding tussen Gods voorzienigheid en de menselijke vrijheid.²⁵ Om het bondig uit te leggen polariseer ik de twee: aan de ene kant is er de absolute vrije wil van de mens en aan de andere kant de predestinatieleer die de voorzienigheid van God verabsolueert. In feite zijn de leerstellingen hieromtrent genuanceerder en is het meer een schaal waar verschillende theologieën zich op bevinden.

Vrije wil is het vermogen van de mens om te kiezen tussen goed en kwaad in het eigen handelen.²⁶ Het gaat erom dat men autonoom is in het eigen gedrag en

---

²³ Lucifer Wiki, "God", geraadpleegd op 8 augustus 2023, <https://lucifer.fandom.com/wiki/God>.

²⁴ N.G. Wright, "Devils and Demons", in *New dictionary of theology : historical and systematic*, 2nd ed., (London: InterVarsity Press, 2016), 253-255.

²⁵ E.J. Carney, "Free Will and Providence", in *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 5 (Detroit: Gale, 2003), 935-936.

²⁶ Stanley J. Grenz, et al., *Pocket Dictionary of Theological Terms* (Illinois: InterVarsity Press, 1999), 54.

daardoor er ook verantwoordelijk voor is.²⁷ Predestinatie is de idee dat God, in zijn almacht en voorzienigheid, reeds bepaald heeft of iemand genade zal ontvangen en daarmee naar de hemel of naar de hel zal gaan.²⁸ Het grote verschil tussen de twee is vooral dat de mens aan de ene kant van het spectrum in staat is om zelf invloed uit te oefenen op het oordeel door middel van goed handelen. Het probleem daarmee is dat de almacht van God op het spel komt te staan, want dan zou de mens een bepaalde invloed hebben ook op de keuzes die God maakt.

Lucifer vecht zelf doorheen de serie tegen het plan dat zijn vader voor hem bedacht heeft. Hij is ervan overtuigd dat zijn leven gepredestineerd is en wordt hier ook regelmatig in bevestigd, zo blijkt bijvoorbeeld dat zijn relatie met Chloe een vooropgesteld plan van God is.²⁹ Maar ook in de aflevering "Bloody Celestial Karaoke Jam" komt duidelijk naar voren hoe God de touwtjes in handen heeft als hij mensen laat dansen en zingen zonder dat ze zich er bewust van zijn.³⁰ Lucifer verdedigt niet alleen zijn eigen vrijheid tegenover zijn vader, maar ook die van de mensheid.³¹ Dit demonstreert hij bijvoorbeeld als hij hun diepste verlangens achterhaalt en ze overtuigt om deze na te jagen.

Lucifer verheerlijkt hiermee het idee van een absolute vrije wil, van een mens die nergens van afhankelijk is. Dit correleert ook met de notie dat de mens zichzelf, gedreven door schuldgevoel, naar de hel stuurt, zoals Lucifer stelt in "Off the Record". De vrije wil lijkt zelfs na de dood nog voort te duren: "The doors aren't locked, you could leave at any time." *Lucifer*, lijkt te slagen in deze radicale vrije wil: je bent verantwoordelijk voor je eigen daden en het is je eigen geweten dat je erop afstraft.

Het verhaal van Reese laat echter een afwijking zien in deze stelling. Het enige dat Reese verlangt, is verzoening met Linda: zij is de eerste persoon waar hij aan denkt als hij uit zijn coma ontwaakt. Vervolgens weet Lucifer, enthousiast over het idee van straf, Reese zo te bewerken dat hij vergelding gaat zoeken. *Then everything goes to hell*, met de mislukte wraakacties van Reese. Na de confrontatie en openbaring van Lucifer, beseft Reese dat hij eigenlijk nooit wraak wilde, maar dat hij alleen verzoening wil met Linda. In gesprek met haar vertoont Reese

---

²⁷ Ian A. McFarland, "Free Will", in *The Cambridge Dictionary of Christian Theology* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 191-192.

²⁸ Donald K. McKim, *Westminster Dictionary of Theological Terms*, 2nd ed. (Louisville: Westminster John Knox Press, 1996), 217.

²⁹ *Lucifer*, season 2, episode 10, "Quid Pro Ho", directed by Nathan Hope, aired November 28, 2016, FOX (Netflix).

³⁰ *Lucifer*, season 5, episode 10, "Bloody Celestial Karaoke Jam", directed by Sherwin Shilati, aired May 28, 2021, Netflix.

³¹ Lucifer als voorvechter van menselijke vrijheid is ook het standpunt van moderne satanisten. Zij borduren voort op het idee uit de Romantiek waar satanisten de zondeval als positief beschouwen omdat men daardoor de kennis heeft gekregen van goed en kwaad en daarmee individuele vrijheid.

Vlg: Ruben van Luijk, *Children of Lucifer: The Origins of Modern Religious Satanism* (New York: Oxford University Press, 2016), 114.

onbewust de drie elementen van het sacrament der verzoening:³² *contritio*³³, hij heeft oprecht berouw; *confessio*, hij bekent zijn zonden tegenover Linda; *penitentio*, hij is bereid zichzelf aan de politie over te geven.

Reese heeft verkeerd gehandeld en verdient het, ondanks zijn inkeer, blijkbaar niet om in de hemel te komen. Omgedraaid kun je hieruit concluderen dat men door middel van goed handelen wel kan verdienen om in de hemel te komen. Dit komt deels overeen met hoe sommige stromingen denken binnen de christelijke theologie; het is alleen deze keer niet God die het laatste woord heeft, maar het eigen geweten dat verheerlijkt wordt. Omdat God buiten beschouwing wordt gelaten in het oordeel, lijkt *Lucifer* de eerder benoemde spanning op te lossen tussen predestinatie en vrije wil (almachtige God die in vrijheid de mensen met vrijheid heeft geschapen). Het eigen geweten wordt vergoddelijkt waardoor mensen alleen verantwoordelijk zijn voor hun eigen gedrag, en Lucifer die anderen manipuleert om zonden te begaan, wast zo zijn handen in onschuld.

Gedacht vanuit een deïstisch godsbeeld is dit consistent, maar eerder is benoemd hoe God soms wel ingrijpt.³⁴ Hoewel *Lucifer* dus een absolute vrije wil bepleit, lukt het niet om de spanning tussen Gods voorzienigheid en een vrije mens geheel weg te vagen. De serie speelt juist met deze spanning: Lucifer vindt dat God te veel de touwtjes in handen heeft en dat mensen meer vrijheid moeten krijgen. Reese, die ondanks zijn conversie geen vergeving krijgt van Linda, wordt vermoord en in de hel belandt, laat daarmee zien dat mensen, in *Lucifer*, hun zonden niet kunnen uitwissen. Feitelijk is dit ook een vorm van predestinatie: zelfs als je vergeving vraagt en boete doet, kom je in de hel.

3.3. CONSEQUENTIES: HEMEL EN HEL

Inmiddels moge duidelijk zijn dat de serie *Lucifer* zich veel bezig houdt met het leven na de dood. Eerder is besproken wie er over het lot beslist en of je er zelf invloed op hebt. Het is daarom relevant om uiteen te leggen waar men terecht kan komen, en wat de theologische implicaties zijn als Lucifer zegt: "The doors are unlocked, you could leave any time." De serie heeft het over twee mogelijkheden na de dood, namelijk de hemel en de hel. De hemel wordt in *Off te Record* niet expliciet benoemd maar wordt ter volledigheid van de theologische collage kort beschreven.

In de Bijbel wordt het nieuwe Jeruzalem dat uit de hemel neerdaalt, afgebeeld als een stad met straten van puur goud en zuiver glas (Openbaringen 21,21). Veelal wordt in de theologie de hemel, als verblijfplaats na de dood, op deze wijze voorgesteld. Theologisch gezien is de hemel een eeuwige staat van

---

³² McKim, *Westminster Dictionary of Theological Terms*, 205.

³³ Je zou ook kunnen redeneren dat Reese hier *attritio* laat zien omdat Lucifer hem net heeft verteld hoe de hel werkt, maar dat dwaalt te ver voor nu.

³⁴ Een deïstisch godsbeeld houdt in dat God, als zijnde een horlogemaker, de wereld heeft geschapen maar er niet meer actief bij betrokken is.: McKim, *Westminster Dictionary of Theological Terms*, 73.

gelukzaligheid, waar zielen verblijven in het gezelschap van de heilige engelen.³⁵ Het is een eeuwigdurend moment waarop de gemeenschap, die gebroken werd tijdens de zondeval, tussen de drie-ene God en de mens volledig hersteld is.³⁶

Lucifer heeft het meestal over de Silver City als de hemelse stad. De stad lijkt te zweven in de lucht en, zoals de naam het zegt, lijkt ze van zilver gemaakt in plaats van het goud uit Openbaringen.³⁷ De hemel is de thuisbasis van God en zijn vrouw Goddes, van hun kinderen de engelen en van rechtschapen stervelingen.³⁸ De serie speelt ook met bestaande kritische opvattingen van de hemel als Eve – namelijk de Eva uit Genesis – terugkeert naar de aarde, omdat ze zich verveelt in de hemel.³⁹ Dit is een verwijzing naar het argument van Bernard Williams die de notie van een hemel, van eeuwige gelukzaligheid, verwerpt, omdat men zich vroeg of laat zal gaan vervelen.⁴⁰ Desalniettemin blijft het streven van stervelingen in *Lucifer* om naar de hemel te gaan in plaats van de hel.

De hel ziet men in de christelijke theologie over het algemeen als het tegenovergestelde van de hemel. De catechismus van de rooms-katholieke kerk zeggen over de hel: “The state of definitive self-exclusion from communion with God and the blessed” [no. 1033]. De hemel is volmaakte gemeenschap met God en de hel is een definitieve breuk van de relatie. In de hel ontvangen de verloren zielen eeuwigdurende martelingen, aldus het Tweede Concilie van Constantinopel.⁴¹

Lucifer toont in de eerste instantie veel overeenkomsten met dit beeld van de hel: de hel is een plek van eeuwig durende marteling waar de duivel de baas is. In het verhaal van Reese wordt zichtbaar dat de marteling die de zielen ontvangen, op maat gemaakt is: hij herleeft continu de vervelendste periode van zijn leven. Een ander voorbeeld is dat van Abel, – inderdaad de zoon van Eve – wiens hel eruit bestond dat hij op feestjes vrouwen versierde en net als het leuk begon te worden, Cain kwam binnenstormen om hem te vermoorden.⁴² Een hel die op maat

---

³⁵ *Catechism of the Catholic Church*, Translated from Latin, Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1993, [1023].

³⁶ Linda M. Tober en F. Stanley Lusby, “Heaven and Hell”, in *Encyclopedia of Religion*, 2nd ed., vol. 6 (Detroit: Macmillan Reference USA, 2005), 3884-3885.

³⁷ Voor een afbeelding van de Silver City zie: Lucifer Wiki, “Silver City”, geraadpleegd op 9 augustus 2023, https://static.wikia.nocookie.net/lucifer/images/8/8e/Silver_city.png/revision/latest?cb=20210911141816.

³⁸ Lucifer Wiki, “Silver City”, geraadpleegd op 18 juli 2023, https://lucifer.fandom.com/wiki/Silver_City.

³⁹ *Lucifer*, season 4, episode 4, “All About Eve”, directed by Sherwin Shilati, aired May 8, 2019, Netflix.

⁴⁰ Bernard Williams, “The Makropulos Case: Reflections on the Tedium of Immortality”, in *The Metaphysics of Death*, ed. John Martin Fischer (Stanford: Stanford University Press, 1993), 73-92.

⁴¹ E.G. Hardwick, “Hell (Theology of)”, in *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 6 (Detroit: Gale, 2003), 724-728.

⁴² *Lucifer*, season 3, episode 16, “Infernal Guinea Pig”, directed by Eagle Egilsson, aired March 5, 2018, FOX (Netflix).

gemaakt is voor de individu doet denken aan de *contrapasso* uit *De goddelijke komedie* van Dante Alighieri (1265-1321), waar mensen geconfronteerd worden met het tegenovergestelde van de zonde die ze tijdens hun leven zijn begaan.⁴³

Een groot verschil tussen de hel binnen de christelijke theologie en de *Hell* in *Lucifer* wordt duidelijk als Lucifer zegt dat de deuren ontgrendeld zijn waardoor Reese zou kunnen ontsnappen van de hel. Dit vloekt met de notie van een eeuwig durende marteling. Tijdens deze episode komen we er – helaas voor Reese – niet achter hoe zielen kunnen losbreken van de hel. Lucifer zinspeelt er wel op als hij zegt dat mensen naar de hel gaan vanwege hun eigen schuldgevoel. Een logische gevolgtrekking is dat mensen in het reïne moeten komen met hun geweten om aan de hel te ontkomen. De hel zoals *Lucifer* het afschildert, waarin mensen kunnen ontkomen aan de straf, past niet binnen de christelijke kaders van de hel, maar misschien wel in die van het vagevuur...

Het concept van het vagevuur als derde optie voor het leven na de dood is niet algemeen christelijk en wordt eigenlijk alleen binnen de rooms-katholieke traditie aangenomen.⁴⁴ Tot het vagevuur zijn zij veroordeeld die te goed zijn voor de hel en te slecht voor de hemel. Het vagevuur is voor de zielen die nog een periode van purificatie nodig hebben voordat ze naar de hemel kunnen gaan. Een groot verschil met de hemel en de hel is dat het vagevuur tijdelijk is, het is een periode van boetedoening, ter bevordering van verzoening met God.

Het idee van de hel zoals *Lucifer* dat aandraagt, zou dus gedeeltelijk in het christelijk begrip van het vagevuur kunnen passen. Maar, Lucifer zegt, over de *Hell*, tegen Reese dat het in al die millennia nog nooit iemand gelukt is om los te breken: "...you could leave at any time. It says something that no one ever does, doesn't it?" Hierin is een beweging zichtbaar in de serie: tijdens de eerste seizoenen lukt het niemand om uit de hel naar de hemel te gaan en gelooft Lucifer niet dat mensen ertoe in staat zijn. Totdat het Lee Garner wel lukt om, met onbedoelde hulp van Lucifer zelf, vanuit de hel in de hemel te komen door zijn gewetensnood te zuiveren.⁴⁵ Deze ontmoeting met Lee Garner is het eerste zaadje dat Lucifer ertoe brengt om, aan het eind van de serie, terug te gaan naar de hel om daar verloren zielen te helpen zodat zij verlossing kunnen vinden. Aan het eind van de serie komt de *Hell* dus meer overeen met de theologie van het vagevuur dan van de hel.

Het grote verschil tussen het begin van de serie en het eind van de serie is de houding die Lucifer aanneemt. In het begin weet hij dat mensen zichzelf kunnen verlossen, maar gelooft hij er niet in, aan het eind van de serie gelooft hij er niet alleen in, maar Lucifer helpt de verloren zielen er zelfs mee. Met andere woorden,

---

⁴³ In de hel is deze straf eeuwigdurend en als straf bedoeld, in het vagevuur is het helend en tijdelijk. Peter Brand en Lino Pertile, ed. *Cambridge History of Italian Literature* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996) 63, 64.

⁴⁴ Paul J. Griffiths, "Purgatory", in *The Oxford Handbook of Eschatology*, ed. Jerry L. Walls (Oxford: Oxford University Press, 2008) 438.

⁴⁵ *Lucifer*, season 5, episode 16, "A Chance at a Happy Ending", directed by Karen Gaviola, aired May 28, 2022, Netflix.

de sleutel is Lucifer: zonder hem kunnen de zielen geen verlossing vinden en bijgevolg wordt hij een messias-figuur in de serie. Linda lijkt dit te bevestigen: die duivel die normaliter met gevangenschap wordt geassocieerd, is voor haar de meest bevrijdende man die ze ooit heeft ontmoet.

4. CONCLUSIES

In deze thesis heb ik een collage willen maken van de theologie van Netflix' *Lucifer* aflevering "Off the Record", met name gericht op het oordeel na de dood. Daartoe heb ik eerst de belangrijkste informatie uit de serie weergegeven en de aflevering zelf samengevat. In de analyse heb ik vergeleken hoe "Off the Record" omgaat met enkele noties uit de christelijke theologie. Nu volgt een samenvatting van de analyse en enkele conclusies die daaruit zijn op te maken.

In mijn analyse is duidelijk dat het oordeel bij *Lucifer* gaat over het bijzondere oordeel, direct na de dood waarbij dat de individuele mens op de stoel van de verdachte zit. Het geweten van dezelfde persoon is vervolgens doorslaggevend in het oordeel tussen hemel en hel. Mensen met een schoon geweten komen in de hemel terecht, die veel overeenkomsten toont met voorstellingen uit het christendom. Mensen met een kwaad geweten belanden in de hel en herleven continu datgene waar ze zich schuldig over voelen. In de hel komen mensen hun schuldgevoel onder ogen en als ze werkelijk geloven dat ze geen straf meer verdienen kunnen ze de hel verlaten en naar de hemel gaan.⁴⁶ Deze notie van de hel komt meer overeen met de idee van het vagevuur dan met de hel. Het is aan het eind van de serie twee mensen gelukt om de hel te ontgroeien, beiden met behulp van Lucifer. Lucifer verlost mensen van hun schuldgevoel en wordt hierdoor een messias-figuur.

Omdat Lucifer, wellicht tegen beter weten in, een voorvechter is van de vrije wil, zou zijn boodschap aangeduid kunnen worden als 'zelfliefde'. Lucifer is boos op zijn vader, omdat hij vindt dat God de menselijke vrijheid inperkt. Maar feitelijk doet Lucifer hetzelfde als God: Lucifer met zijn *mojo* en God met zijn voorzienigheid kennen beiden het diepste verlangen van de mens en beiden beïnvloeden ze het gedrag van mensen. Het grote verschil is dat Lucifer zegt dat de wil van de mens zelf het belangrijkste is, en God heeft door dat hetgeen mensen willen uiteindelijk niet altijd het beste is voor ze.

Lucifer plaatst de mensen in de hel in een slachtofferrol, en als ze verantwoordelijkheid nemen voor hun daden, en niet meer geloven dat ze straf verdienen, dan kunnen ze eruit komen. Dit is precies de ontwikkeling die Lucifer zelf doorheen de zes seizoenen doormaakt: Hij is boos op zijn vader, neemt niet langer de verantwoordelijkheid voor zijn eigen daden en verlaat de hel. Totdat hij leert om van zichzelf te houden en terugkeert naar de hel om daar zijn

---

⁴⁶ Aldus de uitleg van Lucifer in een andere aflevering: *Lucifer*, season 2, episode 13, "A Good Day to Die", directed by Alrick Riley, aired January 30, 2017, FOX (Netflix).

verantwoordelijkheid als opzichter op zich te nemen. Dit toont aan dat *Lucifer* werkt met een exemplarische soteriologie:⁴⁷ Lucifer verlost mensen door middel van een voorbeeld zijn: "Because if the devil can be redeemed, then anyone can."⁴⁸

Hoewel Lucifer probeert om predestinatie en vrije wil tegenover elkaar te zetten lukt dit niet volledig. Maar als je de serie op dezelfde schaal, die ik op pagina 12 beschreven heb, zet, leunt ze wel aanzienlijk naar kant van de vrije wil. Door te zeggen dat het geweten boven alles gaat, ook boven God, lijkt *Lucifer* een individualistisch standpunt in te nemen. De mens is dan alleen verantwoordelijk voor zijn eigen handelingen. Omdat Lucifer het hoofdpersonage is en omdat het verhaal vanuit zijn perspectief verteld wordt, zal de kijker zich met hem identificeren en zijn standpunten binnen het programma voor waar aannemen. Echter laat de bredere analyse zien dat Lucifers' standpunt niet volledig klopt. Lucifer ontkent wel zijn eigen verantwoordelijkheid in de handelingen van Reese, maar zit op dat moment zelf nog in de ontkenningfase. Kortom, het oordeel na de dood van *Lucifer* is zeer subjectief, omdat mensen zelf over hun lot bepalen, maar dat absolveert je nog niet, of wellicht juist niet, van het effect dat jouw woorden of daden op anderen hebben. Of anders gezegd: mensen zijn ook verantwoordelijk voor dat waar ze anderen toe aansporen.

Dus voor Reese geldt: *the devil made you do it, but you did it yourself*.

4.1. VERDERE VRAGEN

Tijdens dit onderzoek is er een aantal vragen opgekomen die te ver uitweiden voor deze thesis, maar deze zijn wel relevant en komen daarom in aanmerking voor vervolgonderzoek.

Lucifer streeft ernaar om een rechtvaardige oordeelstheologie neer te zetten die, passend in de postmoderne seculiere samenleving, mensen verantwoordelijk stelt voor hun eigen daden middels hun geweten. Echter is het geweten zelf niet onbetwistbaar; want er zijn verschillende definities voor en verschillende psychologische theorieën. Interessant is bijvoorbeeld de vraag naar mensen zonder een geweten. Komen mensen met een antisociale persoonlijkheidsstoornis of met een narcistische persoonlijkheidsstoornis, die dus een gebrekkig geweten hebben, in de hemel terecht? Zoals *Lucifer* met het geweten omgaat, wel; maar dan hoeven deze mensen geen verantwoordelijkheid te nemen voor hun daden. Om dit recht te breien, zou je kunnen zeggen dat er in geval iemand anders over het oordeel gaat, maar daarmee wordt de premisse van *Lucifer* onderuitgehaald. Dezelfde vraag naar het geweten is ook om te draaien: dat iemand zich schuldig voelt, betekent namelijk niet dat iemand schuldig is. Zitten al die mensen die zich onnodig schuldig voelen dan ook in de hel?

---

⁴⁷ Voor een uitleg van exemplarische soteriologie zie: Alister E. McGrath, *Christian theology: an introduction* 4th ed., (Malden MA: Blackwell Publishing Ltd, 2007), 489.

⁴⁸ *Lucifer*, season 6, episode 10, "Partners 'Til the End", directed by Joe Henderson en Ildy Modrovich, aired September 10, 2021, Netflix.

Omdat *Lucifer* aangeeft dat de *Hell* eigenlijk een tijdelijke louteringsplaats is, en meer overeenkomsten toont met het christelijke vagevuur dan met een hel, wordt het problematisch als er in *Lucifer* gesproken wordt over het vagevuur. Zoals gezegd komt *Lucifer* voort uit de stripboeken van DC Comics, waar ook de verschillende tv-series van de Arrowverse op gebaseerd zijn.⁴⁹ Volgens de COA kun je zeggen dat de verschillende series zich op hetzelfde tekstuele podium bevinden, des te meer omdat er *crossover* afleveringen zijn waarbij de verschillende narratieven bij elkaar komen om voor een aantal afleveringen één verhaal te vertellen. In de grootste *crossover* tot nu toe in 2019 komt het personage van Lucifer kort voorbij (ook hier gespeeld door Tom Ellis), wat *Lucifer* ook onderdeel maakt van dit tekstuele podium.⁵⁰ In de aflevering gaat een aantal personages naar *Earth-666* om de hulp van Lucifer in te schakelen: een vriend van hen is overleden en zit vast in *Purgatory*, het vagevuur. Lucifer geeft hen een kaartje waarmee ze tijdelijk naar *Purgatory* kunnen. Het is onduidelijk of het geweten van de persoon hier een rol in heeft gespeeld en wat iemand moet doen om daarvandaan in de hemel te komen. Ook zou verder onderzoek kunnen ophelderen hoe *Hell* en *Purgatory* zich hier tot elkaar verhouden.

4.2. EPILOOG

Nu de theologische collage in beeld is, is er nog wel een los draadje van het verhaal: is het Reese ooit gelukt om in de hemel te komen?

In de allerlaatste aflevering van de serie is Lucifer terug in *Hell* waar hij voortaan mensen helpt om hun schuldgevoelens onder ogen te komen.⁵¹ Hij zit in een ruimte die precies lijkt op het kantoor van dr. Linda Martin, deze keer niet op de bank maar op de stoel van de therapeut. Tegenover hem zit een drietal inwoners van de hel waaronder Reese Getty.

Reese is geïrriteerd omdat hij continu dezelfde fouten blijft maken in zijn *hell loop*. Lucifer legt uit dat Reese zijn schuldgevoelens niet langer uit de weg moet gaan. Reese zegt dat het niet lukt, het voelt voor hem alsof hij voorbestemd is om de verkeerde keuze te maken. Lucifer reageert enthousiast: "Ah, the old 'fate vs free will' debate. My favorite. But you see, fate is just a result of the choices that you make." Reese blijft het somber inzien en denkt dat hij een verloren zaak is. Lucifer wil er niets van weten: hij voelde zich net zo maar het is hem ook gelukt om de ware betekenis van het leven te vinden, en als het de duivel lukt om verlossing te vinden, kan iedereen het.

---

⁴⁹ Arrowverse Wiki, "Home", geraadpleegd op 10 augustus 2023, https://arrow.fandom.com/wiki/Arrowverse_Wiki.

⁵⁰ Arrowverse Wiki, "Crisis on Infinite Earths", geraadpleegd op 10 augustus 2023, https://arrow.fandom.com/wiki/Crisis_on_Infinite_Earths.

Lucifer zelf komt specifiek voor in: *The Flash*, season 6, episode 9, "Crisis on Infinite Earths: Part Three", directed by David McWhirter, aired December 10, 2019, The CW.

⁵¹ *Lucifer*, "Partners 'Til the End".

Hoewel Reese dus nog wel in *Hell* zit is er nog hoop voor hem, dat hij met hulp van de duivel naar de hemel kan gaan.

LITERATUURLIJST

- Arrowverse Wiki. "Crisis on Infinite Earths". Geraadpleegd op 10 augustus 2023, https://arrow.fandom.com/wiki/Crisis_on_Infinite_Earths.
- Arrowverse Wiki. "Home". Geraadpleegd op 10 augustus 2023, https://arrow.fandom.com/wiki/Arrowverse_Wiki.
- Bosman, F.G. "The Communication-Oriented Analysis - The Basics", 11 mei 2022, proefcollege, 6:20, <https://youtu.be/v4H9EiJ8LVc>.
- Bosman, F.G. "The Word Has Become Game: Researching Religion in Digital Games", *Online - Heidelberg Journal of Religions on the Internet* 11 (2016): 28-45. Geraadpleegd op 8 augustus 2022, <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/the-word-has-become-game-researching-religion-in-digital-games>.
- Bosman, F.G. "There is no order in which God calls us: The Depection of Christianity and Christians in the Netflix Series SQUID GAME", *Journal of Religion Film and Media* 8/1 (2022): 105-128. <https://doi.org/10.25364/05.8:2022.1.6>.
- Brand, P en L. Pertile, ed. *Cambridge History of Italian Literature*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Carney, E.J. "Free Will and Providence". In *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 5 935-936. Detroit: Gale, 2003.
- Catechism of the Catholic Church. Translated from Latin. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1993.
- Den of Geek. "Lucifer Season 3 Episode 7 Review: Off the Record". Geraadpleegd 15 juli 2022, <https://www.denofgeek.com/tv/lucifer-season-3-episode-7-review-off-the-record/>.
- Eagle, E., director. *Lucifer*. Season 3, episode 16, "Infernal Guinea Pig". Aired March 5, 2018, FOX (Netflix).
- Entertainment Weekly. "Lucifer recap: 'Off the Record'". Geraadpleegd 22 juli 2023, <https://ew.com/recap/lucifer-season-3-episode-7/>.
- Fangs for the Fantasy. "Lucifer, Season 3, Episode 7: Off the Record". Geraadpleegd op 16 juli 2022, <http://www.fangsforthefantasy.com/2017/11/lucifer-season-3-episode-7-off-record.html>.
- Flickering Myth. "Lucifer Season 3 Episode 7 Review – 'Off the Record'". Geraadpleegd 16 juli 2022, <https://www.flickeringmyth.com/2017/11/lucifer-season-3-episode-7-review-off-the-record/>.
- Flixpatrol. "Lucifer Hours Viewed". Geraadpleegd 4 augustus 2022, <https://flixpatrol.com/title/lucifer/hours-viewed/>.

- Gaviola, K., director. *Lucifer*. Season 5, episode 16, "A Chance at a Happy Ending". Aired May 28, 202, Netflix.
- Griffiths, P.J. "Purgatory". In *The Oxford Handbook of Eschatology*. Edited by Jerry L. Walls. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Hardwick, E.G. "Hell (Theology of)". In *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 6, 724-728. Detroit: Gale, 2003.
- Henderson, F en I. Modrovich, directors. *Lucifer*. Season 6, episode 10, "Partners 'Til the End". Aired September 10, 2021, Netflix.
- Hope, N., director. *Lucifer*. Season 2, episode 10, "Quid Pro Ho". Aired November 28, 2016, FOX (Netflix).
- IMDB. "Lucifer". Geraadpleegd op 4 augustus 2022, <https://www.imdb.com/title/tt4052886/>.
- J. Grenz, S.J. et al. *Pocket Dictionary of Theological Terms*. Illinois: InterVarsity Press, 1999.
- Lucifer Wiki. "God". Geraadpleegd op 8 augustus 2023, <https://lucifer.fandom.com/wiki/God>.
- Lucifer Wiki. "Off the Record". Geraadpleegd op 13 juli 2022, https://lucifer.fandom.com/wiki/Off_the_Record.
- Lucifer Wiki. "Silver City". Geraadpleegd op 18 juli 2023, https://lucifer.fandom.com/wiki/Silver_City.
- Lucifer Wiki. "Silver City". Geraadpleegd op 9 augustus 2023, https://static.wikia.nocookie.net/lucifer/images/8/8e/Silver_city.png/revision/latest?cb=20210911141816.
- Luijk, van, R. *Children of Lucifer: The Origins of Modern Religious Satanism*. New York: Oxford University Press, 2016.
- McFarland, I.A. "Free Will". In *The Cambridge Dictionary of Christian Theology*, 191-192. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- McGrath, A.E. *Christian theology: an introduction* 4th ed. Malden MA: Blackwell Publishing Ltd, 2007.
- McKim, D.K. *Westminster Dictionary of Theological Terms*, 2nd ed. Louisville: Westminster John Knox Press, 1996.
- McWhirther, D. *The Flash*. Season 6, episode 9, "Crisis on Infinite Earths: Part Three". Aired December 10, 2019, The CW.
- Metacritic. "Lucifer". Geraadpleegd op 22 juli 2023, <https://www.metacritic.com/tv/lucifer>.
- Riley, A., director. *Lucifer*. Season 2, episode 13, "A Good Day to Die". Aired January 30, 2017, Fox (Netflix).
- Rotten Tomatoes. "Lucifer (2016 – 2021)". Geraadpleegd op 22 juli 2023, <https://www.rottentomatoes.com/tv/lucifer>.
- Sánchez, E., director. *Lucifer*. Season 3, episode 7, "Off the Record". Aired November 13, 2017, FOX (Netflix).

- Screenrant. "Lucifer's New Hell Rules May Have Created A Season 2 Plot Hole". Geraadpleegd op 14 juli 2022, <https://screenrant.com/lucifer-season-5-hell-rules-plot-hole-loop/>.
- Shilati, S., director. *Lucifer*. Season 4, episode 4, "All About Eve". Aired May 8, 2019, Netflix.
- Shilati, S., director. *Lucifer*. Season 5, episode 10, "Bloody Celestial Karaoke Jam". Aired May 28, 2021, Netflix.
- Tober, L.M. en F. Stanley Lusby, "Heaven and Hell". In *Encyclopedia of Religion*, 2nd ed., vol. 6, 3884-3889. Detroit: Macmillan Reference USA, 2005.
- What's on Netflix. "'Lucifer' Movie: Why Fans Are Campaigning For a Third Revival at Netflix". Geraadpleegd 4 augustus 2022, <https://www.whats-on-netflix.com/news/lucifer-movie-why-fans-still-campaign-for-third-revival-at-netflix/>.
- Wieringen, van, A.L.H.M. "Methodological Developments in Biblical Exegesis: Author – Text – Reader", *Наукові записки УКУ: Богослов'я 7* (2020): 27-46. <https://doi.org/10.47632/2075-4817-2020-7-27-46>.
- Williams, B. "The Makropulos Case: Reflections on the Tedium of Immortality". In *The Metaphysics of Death*. Edited by John Martin Fischer. Stanford: Stanford University Press, 1993.
- Wiseman, L., director. *Lucifer*. Season 1, episode 1, "Pilot". Aired January 25, 2016, FOX (Netflix).
- Wright, J.H. "Judgement, Divine (in Theology)". In *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 8, 30-41, Detroit: Gale, 2003.
- Wright, N.G. "Devils and Demons". In *New dictionary of theology : historical and systematic*, 2nd ed., 253-255. London: Inter-Varsity Press, 2016.